

Spel om pengar - prevention i svenska kommuner, 2021–2023

2022 beslutade regeringen om en ANDTS-strategi för perioden 2022–2025. I strategin inkluderades för första gången spel om pengar och bör därför ses som en förstärkning av spel-förebyggande insatser⁽¹⁾. Kommuner är viktiga aktörer i ANDTS-strategins genomförande. Sedan 2018 ska de enligt socialtjänstlagen aktivt motverka att barn och unga spelar om pengar. Spel om pengar ingår sedan 2018 även i hälso- och sjukvårdslagen⁽²⁾. Det innebär att kommuner och regioner ska förebygga spelproblem, samt erbjuda råd, stöd och behandling till personer som har allvarliga problem med spel om pengar⁽³⁾.

Den tekniska utvecklingen har medfört att det är möjligt att spela om pengar i en mängd olika sammanhang och vid olika tidpunkter på dygnet. Generellt innebär det tydliga skillnader i förutsättningar mellan det förebyggande arbetet med spel om pengar jämfört med de andra ANDT- områdena. Spel om pengar finns också inbyggt i vissa datorspel, vilket också försvårar det preventiva arbetet. Kort sagt, det förebyggande arbete som kommunerna ska bedriva har betydande utmaningar.

Syftet med den här publikationen är att ge en kort och övergripande bild av hur kommunernas arbete med spel om pengar har utvecklats under åren 2021 till 2023.

Data som ligger till grund för den här publikationen baseras på Folkhälsomyndighetens årliga webbundersökning Länsrapporten⁽⁴⁾. I Länsrapportens undersökning ingår spel om pengar sedan 2021. I vårt dataurval ingår 222 (77%) av Sveriges samtliga 290 kommuner. Dessa 222 kommuner har svarat på Länsrapportens delenkät om kommunernas hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbete under samtliga tre år 2021, 2022 och 2023. De tre storstäderna Stockholm, Göteborg och Malmö har exkluderats eftersom de är, eller tidigare har varit, indelade i stadsdelar eller liknande. Från delenkäten har vi nyttjat ett urval av indikatorer som belyser kommunernas arbete med spel om pengar. Dessa redovisas i tabellen på nästa sida.

77%

av kommunerna hade en utsedd person för samordning och planering av arbetet med spel om pengar.

Utsedd person och kartläggningar

I cirka 52 procent av de 222 kommunerna som ingår i dataurvalet fanns det under 2021 en person som var utsedd för att samordna och planera arbetet med spel om pengar. Två år senare, 2023 fanns motsvarande funktion i mer än tre av fyra kommuner, nästan 77 procent.

Kommuners kartläggningar där spel om pengar ingår var vanligare 2023 än 2021. Knappt 39 procent av kommunerna hade genomfört undersökning om skolelevers spel om pengar 2023, vilket kan jämföras med cirka 23 procent 2021. Ökningar ses också för huruvida kommuner har gjort kartläggning av spel om pengar gällande bruk eller skadeverkningar. 2021 hade drygt 11 procent av kommunerna gjort en sådan kartläggning. 2023 var motsvarande andelar knappt 26 procent.

Resultat

Tabell. Spelindikatorer (N=19) avseende kommunernas (N=222) arbete med spel om pengar under åren 2021–2023. Andelar (%) samt förändring (procentenheter, %) från 2021 till 2023*.

	2021 (%)	2022 (%)	2023 (%)	21-23 (%)
Utsedd person				
Det finns en eller flera personer utsedda att arbeta med övergripande samordning och planering av det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet i kommunen. Person/er utsedda gällande spel om pengar.	52,3	69,4	76,6	+ 24,3
Kartläggningar				
Kommunen har gjort en kartläggning av ANDTS-bruk och skadeverkningar. Spel om pengar ingick i kartläggningen.	11,3	25,2	25,7	+ 14,4
Kommunen har genomfört en undersökning bland skolelever om deras ANDTS-användning. Spel om pengar ingick i undersökningen.	22,5	40,5	38,7	+ 16,2
Policy				
Kommunen har ett eller flera politiska program som inkluderade det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet. Spel om pengar ingår i program.	25,7	35,1	36,9	+ 11,3
Kommunen som arbetsgivare har en policy om spel om pengar.	12,2	11,7	12,6	+ 0,4
Idrottsföreningar i kommunen måste ha en policy som inkluderar spel om pengar för att få föreningsbidrag.	8,6	7,2	6,8	- 1,8
Kommunen har en policy i den kommunala grundskolan som inkluderade förebyggande arbete inom spel om pengar.	13,1	22,1	28,4	+ 15,3
Åtgärder				
Insatser som bygger på samverkan (öppenvård, socialtjänst, skola och föräldrar) kopplade till tidigt upptäckt av problem med spel om pengar bland unga/unga vuxna.	30,2	34,7	31,5	+ 1,4
Aktivt arbete mot media för att fästa särskild uppmärksamhet på frågor om spel om pengar.	9,5	8,1	9,9	+ 0,4
Åtgärder för att förebygga problem med spel om pengar och skuldsättning.	13,1	18,9	16,7	+ 3,6
Samarbete				
Kommunen har ett regelbundet eller formaliserat samarbete gällande det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet. Samarbete gällande spel om pengar med:				
Polismyndigheten	9,9	17,1	21,6	+ 11,7
Spelinspektionen	0,5	1,8	1,8	+ 1,4
Konsumentverket	0,9	0,5	1,8	+ 0,9
Kronofogden	1,4	1,4	1,4	0,0
Hälso- och sjukvård/regionen eller motsvarande	11,7	19,8	21,6	+ 9,9
Andra kommuner	19,4	28,4	32,9	+ 13,5
Länsstyrelsen	31,5	45,1	47,8	+ 16,2
Idrotten/Idrottsföreningar	9,0	12,2	9,0	0,0
Stödföreningar	4,1	4,5	4,1	0,0

*Avrundade värden till en decimal.

Policy

Under 2021 hade drygt var fjärde kommun (26 %) ett politiskt program som inkluderade hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbete där spel om pengar ingick. 2023 hade andelen ökat till nästan 37 procent. Under samma tidsperiod ökade också andelen kommuner som hade policy i den kommunala grundskolan som inkluderade förebyggande arbete där spel om pengar ingår, från cirka 13 procent till drygt 28 procent. Andelen kommuner som uppgivit att de som arbetsgivare har en policy om spel om pengar har varit ganska stabil under 2021 till 2023, cirka 12 procent. Sett till andelen kommuner som uppgivit att idrottsföreningar i kommunen måste ha en policy som inkluderar spel om pengar för att få föreningsbidrag har denna andel varierat kring cirka 7-8 procent.

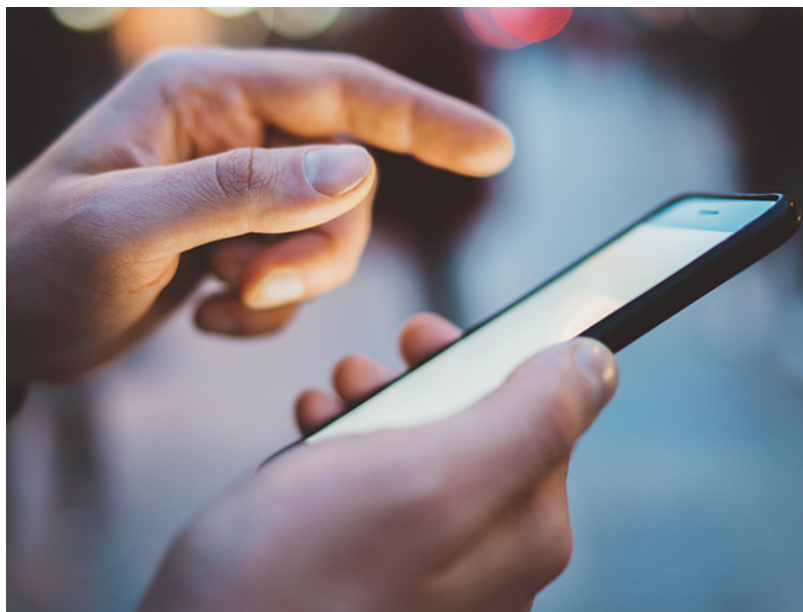
Insatser och åtgärder

Andelen kommuner som genomfört insatser som bygger på samverkan (öppenvård, socialtjänst, skola och föräldrar) kopplade till tidig upptäckt av problem med spel om pengar bland unga/unga vuxna genomfördes i cirka 30 procent av kommunerna 2021 och knappt 32 procent 2023. Det kan jämföras med nästan 35 procent 2022.

Andelen kommuner som genomfört åtgärder för att förebygga problem med spel om pengar och skuldsättning verkar vara något högre 2023 än 2021, knappt 17 procent jämfört med cirka 13 procent. Under 2022 genomfördes denna insats i nästan 19 procent av kommunerna. Aktivt arbete mot media för att fästa särskild uppmärksamhet på frågor om spel om pengar har genomförts i ungefär 8-10 procent av kommunerna under 2021 till 2023.

Samarbeten

I termer av samarbete med myndigheter kring spel om pengar verkar det vanligast att kommunerna samarbetar med länsstyrelsen och andra kommuner. Därefter kommer samarbete med hälso- och sjukvården samt polisen. Från 2021 till 2023 ökade andelen kommuner som samarbetade med dessa aktörer. Exempelvis uppgav cirka 32 procent av kommunerna att de samarbetade med länsstyrelsen under 2021, två år senare hade andelen ökat till nästan 48 procent. När det gäller kommunernas samarbete med Polismyndigheten kan det nämnas att knappt 10 procent av hade sådant samarbete 2021 medan nästan 22 procent uppgav det 2023.

Sett till kommunernas samarbete med idéburna-/frivilligorganisationer gällande spel om pengar kan det nämnas att runt fyra procent har samarbetat med stödföreningar under åren 2021 till 2023. När det gäller kommunernas samarbete med idrotten/idrottsföreningar har andelen varierat mellan cirka 9 och 12 procent.

Vanligaste indikatorerna

Av de 19 spelindikatorerna i tabellen är det allra vanligast att kommunerna uppgav att det fanns en person utsedd för att samordna och planera arbetet med spel om pengar. Ungefär 77 procent av kommunerna uppgav att det fanns 2023. Det näst vanligaste, cirka 48 procent, var att kommunerna hade ett regelbundet eller formaliserat samarbete med länsstyrelsen gällande spel om pengar. Det tredje vanligaste, som nästan 39 procent av kommunerna uppgav, var att de hade genomfört undersökning bland skolelever om spel om pengar under 2023.

Övergripande bild och sammanfattning

De 19 spelindikatorerna i tabellen har slagits samman till ett mått som spänner mellan 0-19 per kommun och år. Måttet speglar antal indikatorer i tabellen som har genomförts i kommunerna per år, 2021-2023. Det sammanslagna måttet visar att kommunerna i genomsnitt genomförde 2,9 av dessa under 2021, 4,0 under 2022 och 4,3 under 2023.

Av de 19 indikatorerna varierar antalet som har genomförts i respektive kommun från 0 till 14-15 per år under 2021 till 2023.

Sammantaget verkar det som att kommunerna i genomsnitt gjorde lite mer inom spelventionsområdet 2023 än 2021. Den största ökningen skedde mellan 2021 och 2022. Det skall dock påtalas att de 19 redovisade indikatorerna inte säger något om arbetets kvantitet eller kvalitet. Vidare bör det nämnas att tidsperioden i den här publikationen innefattar år under covid-19 pandemin. Detta kan ha påverkat resultaten eftersom en tidigare undersökning⁽⁵⁾ har visat att en majoritet av svenska kommuner uppgav att ANDT-insatser minskade under pandemin (eg.2020).

Vi vill rikta ett tack till Folkhälsomyndigheten för tillgång till data från Länsrapportens undersökning.

Författare: Tony Nilsson och Johan Svensson

URN: urn:nbn:se:can-2025-3

Publicerat: 2025-06-25

Citera gärna som: Nilsson T & Svensson J (2025). Spel om pengar - prevention i svenska kommuner, 2021–2023. Kortfakta 05. Stockholm: Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Referenser

- (1) Regeringens skrivelse 2021/22: 213. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025.
- (2) SFS, Hälso- och sjukvårdslagen. 2017.
- (3) Folkhälsomyndigheten. Spelprevention.se. <https://www.folkhalsomyndigheten.se/spelprevention/forebygga-spelproblem/kommunernas-arbete-for-att-forebygga-spel/>

- (4) Folkhälsomyndigheten, Länsrapportens undersökning (ANDTS). <https://www.folkhalsomyndigheten.se/folkhalsorapportering-statistik/tolkad-rapportering/lansrapporten/>
- (5) Folkhälsomyndigheten, 2021. Sverige förebygger alkohol, narkotika, dopning och tobak under covid-19-pandemin – Förändringar och jämlikhet i lokalt och regionalt hälsofrämjande och förebyggande ANDT-arbete under 2020. Artikelnummer: 21045.